

УДК 331.45 : 378.2

Руденко Вячеслав, аспірант групи ЦБ-23а,

Науковий керівник: **Беліков А. С.**, д.т.н., проф., зав. каф. ОПЦтаТБ

Пилипенко О. В., к.т.н., доц. каф. ОПЦтаТБ

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури УДУНТ

АНАЛІЗ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ З РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, ЩО ДІЮТЬ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Україна має розвинуту систему законодавства, спрямовану на регулювання питань безпеки іонізуючого випромінювання. Це необхідно для захисту населення, персоналу об'єктів і навколишнього середовища від можливих негативних наслідків радіації. Основоположним документом у цій сфері є Закон України «Про використання ядерної енергії і радіаційної безпеки» [1], який встановлює пріоритет безпеки та права громадян у сфері ядерної енергетики.

Мета роботи. Мета полягає в детальному ознайомленні та аналізі існуючих нормативних актів, законів, будівельних норм України, які регулюють радіаційну безпеку, з метою визначення їх ефективності у захисті населення і середовища.

Основна частина. Закон України "Про використання ядерної енергії і радіаційної безпеки" [1] є фундаментальним документом, який визначає правові основи використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки в Україні. Він встановлює пріоритети безпеки людини і навколишнього середовища, визначає права та обов'язки громадян і організацій у цій сфері. Основна увага зосереджена на регулюванні діяльності, пов'язаної з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, а також на встановленні правових основ міжнародних зобов'язань країни у сфері ядерної безпеки.

Закон "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань" [2] розглядає механізми захисту населення від небажаних впливів радіації. Він встановлює основні дозові межі опромінення для населення та персоналу, що працює з джерелами радіації, і передбачає заходи для зменшення ризиків радіаційного впливу.

Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) [3]

НРБУ-97 [3] визначають основні вимоги до забезпечення радіаційної безпеки під час всіх видів діяльності, які пов'язані з використанням джерел іонізуючого випромінювання. Ці норми включають в себе вимоги до організації радіаційного захисту, критерії радіаційної безпеки, норми радіаційного захисту населення та персоналу. НРБУ-97 [3] є ключовим документом для регулювання радіаційної безпеки в Україні і встановлення лімітів опромінення.

Основні санітарні правила України (ОСПУ-2005) [4]

ОСПУ-2005 [4] встановлюють санітарні вимоги до умов праці, побуту та навколишнього середовища з метою забезпечення радіаційної безпеки громадян. Вони регулюють діяльність, пов'язану з використанням джерел іонізуючого випромінювання, вимоги до захисту населення та працівників від впливу радіації, контроль за радіаційним станом навколишнього середовища.

Принципи радіаційної безпеки:

1. **Принцип виправданості:** будь-яка діяльність, яка може призвести до опромінення людей, повинна бути виправдана соціальною або економічною користю.
2. **Принцип неперевищення:** рівні опромінення від усіх джерел не повинні перевищувати встановлені дозові ліміти.
3. **Принцип оптимізації:** зусилля з радіаційного захисту мають бути оптимізовані так, щоб максимально знизити рівні опромінення, враховуючи економічні та соціальні фактори.

Механізми державного контролю

Державний контроль за дотриманням радіаційної безпеки забезпечується через систему ліцензування, регулювання та нагляду за діяльністю, пов'язаною з використанням ядерної енергії і джерел іонізуючого випромінювання. Законодавство передбачає відповідальність за порушення норм радіаційної безпеки, що включає адміністративні та кримінальні санкції.

Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами" [5] є ключовим нормативно-правовим актом, який регулює відносини у сфері поводження з радіоактивними відходами на території України. Цей закон визначає правові, економічні та соціальні основи безпечного поводження з радіоактивними відходами, метою якого є захист здоров'я людей та навколишнього природного середовища від негативного впливу радіоактивного забруднення.

Основні принципи державної політики

Закон встановлює основні принципи державної політики у сфері поводження з радіоактивними відходами, включаючи пріоритет захисту здоров'я людей і навколишнього середовища, розмежування функцій державного контролю та управління, мінімізацію утворення радіоактивних відходів, недопущення неконтрольованого накопичення радіоактивних відходів, забезпечення державного нагляду за поводженням з радіоактивними відходами, та активізацію науково-дослідницької діяльності у цій галузі.

Поводження з радіоактивними відходами

Закон детально регламентує процеси поводження з радіоактивними відходами, від їх утворення до захоронення. Особлива увага приділяється безпеці на всіх етапах цього процесу, включаючи зберігання, переробку, транспортування та захоронення радіоактивних відходів. Закон визначає вимоги до ліцензування діяльності, пов'язаної з радіоактивними відходами, та встановлює відповідальність за порушення норм радіаційної безпеки.

Відповідальність та контроль

Закон передбачає чітку систему контролю за дотриманням норм радіаційної безпеки при поводженні з радіоактивними відходами, а також встановлює відповідальність за порушення вимог законодавства у цій сфері. Відповідальність може включати адміністративні, цивільні та кримінальні санкції.

Міжнародне співробітництво

Закон підкреслює важливість міжнародного співробітництва у сфері поводження з радіоактивними відходами, з метою обміну досвідом, знаннями та найкращими практиками для забезпечення високого рівня безпеки та ефективності у цій важливій галузі.

У підсумку, Закон України "Про поводження з радіоактивними відходами" [5] є фундаментальною основою для створення безпечних умов поводження з радіоактивними відходами в країні, забезпечуючи захист здоров'я людей та навколишнього природного середовища.

Висновки. Існуюча нормативно-правова база України забезпечує високий рівень радіаційної безпеки за рахунок чіткого регулювання використання ядерної енергії та джерел іонізуючого випромінювання в різних сферах. Система законодавства включає заходи по забезпеченню безпеки як для населення загалом, так і для спеціалізованого персоналу. Взаємодія між державними органами, приватними структурами та суспільством в рамках встановлених норм і правил сприяє підтримці високого рівня радіаційного захисту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР.
2. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань» від 14.01.1998 р. № 15/98-ВР.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). – Київ: Відділ поліграфії Українського центру Держсанепіднагляду МОЗ України, 1998.
4. Наказ МОЗ України від 02. 02. 2005 р. № 54, зареєстрований в Мінюсті України 20. 05. 2005р. «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України ОСПУ-2005».
5. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30.06.1995 р. № 255/95-ВР.